

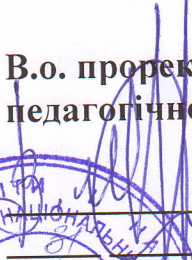
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Т.в.о. декана
юридичного факультету


Надія МОСКАЛЮК
2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи


Віктор ОСТРОВЕРХОВ
2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор навчально-наукового
інституту новітніх освітніх технологій


Святослав ПИТЕЛЬ
« 31 » 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Право Європейського Союзу»

ступінь вищої освіти – бакалавр

галузь знань: 08 Право

спеціальність: 081 Право

Освітньо-професійна програма: «Право»

Кафедра цивільного права і процесу

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КППЗ	Самост. робота студ. (год.)	Всього (год.)	Екз./Зал. (сем.)
Денна	3	5	28	28	3	8	53	120	5, екзамен
Заочна	3	5,6	8	4			108	120	6, екзамен

31.08.2023

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право, затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 9 від «26» травня 2021 р.).

Робочу програму склала доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Інна ЗАЙЦЕВА-КАЛАУР

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри цивільного права і процесу, протокол № 1 від «29» серпня 2023 р.

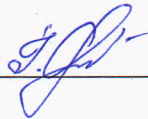
Завідувач кафедри
д.ю.н., професор



Ірина ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК

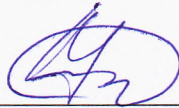
Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 081 Право, протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Голова групи
забезпечення спеціальності



Ірина ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК

Гарант ОП



Наталія ЧУДИК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

1. Опис дисципліни «Право Європейського Союзу»

Дисципліна - Право Європейського Союзу	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань: 08 Право	Статус дисципліни - нормативна Цикл загальної підготовки Мова викладання - українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність: 081 Право	Рік підготовки: Денна – 3 Заочна – 3 Семестр: Денна – 5 Заочна – 5,6
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти -бакалавр	Лекції: Денна – 28 (год.) Заочна – 8 (год.) Практичні заняття: Денна – 28 (год.) Заочна – 4 (год.)
Загальна кількість годин – Денна - 120 Заочна - 120		Самостійна робота: Денна – 53 (год.) Заочна – 108 (год.) Тренінг, КПЗ: Денна – 8 (год.) Заочна – Індивідуальна робота : Денна – 3 (год.) Заочна –
Тижневих годин – 8,5 год., з них аудиторних – 4 год.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання вивчення дисципліни «Право Європейського Союзу»

2.1 Мета вивчення дисципліни

Вивчення правових аспектів функціонування Європейського Союзу (ЄС), розмежування компетенції ЄС та перспектив економічної інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

- формування у студентів цілісної системи теоретичних знань з дисципліни «Право Європейського Союзу»;
- набуття теоретичних знань та практичних навичок щодо розуміння нормативного закріплення та застосування джерел та принципів «первинного» та «вторинного» права ЄС;
- уміння аналізувати взаємозв'язок між законодавством ЄС та внутрішнім законодавством держав-членів ЄС та третіх країн, двосторонні угоди між ЄС та Україною в контексті впровадження курсу на європейську інтеграцію;
- здатність приймати професійні рішення у відповідності до діючого законодавства з урахуванням проєвропейської спрямованості державної політики;
- ознайомлення із судовою практикою, роботою інститутів ЄС, що спрямовані на захист прав громадян Союзу, держав-членів, ЄС в цілому.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини;

Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України;

Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни. Навчальна дисципліна «Право Європейського Союзу» базується на знаннях дисципліни «Міжнародні стандарти захисту прав людини».

2.5. Результати навчання:

Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини;

Знати та розуміти основи права Європейського Союзу;

Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

Змістовий модуль 1. Інституційне право Європейського Союзу

Тема 1. Європейський Союз та його правова система: основні етапи еволюції

Поняття європейського права. Право Європейського Союзу як правова система. Важливість пізнання права Європейського Союзу в процесі професійної підготовки юриста.

Право Європейського Союзу – комплексна галузь наукових знань. Навчальна дисципліна «Право Європейського Союзу». Співвідношення курсу «Право Європейського Союзу» з іншими навчальними дисциплінами.

Історична обумовленість інтеграційного процесу в Європі та світі. Європейський Союз:

поняття, мета, склад, територія, населення. Держави-члени Європейського Союзу. Процедура приєднання нових держав-членів. Просторова сфера діяльності Європейського Союзу.

Європейський Союз і Рада Європи. Взаємодія Європейського Союзу та Ради Європи на сучасному етапі.

Правова природа Європейського Союзу. Основні підсумки і тенденції інтеграційного процесу в Європі.

Література: [19, 23-25, 27-30, 33, 34].

Тема 2. Право Європейського Союзу: поняття, принципи, джерела, система

Визначення поняття «право Європейського Союзу». Співвідношення термінів «Право Європейського Союзу» і «європейське право».

Право Європейського Союзу та національне право держав-членів. Принципи верховенства і прямої дії права Європейського Союзу. Співвідношення права Європейського Союзу з міжнародним публічним і приватним правом. Вплив правових традицій країн Європи на правову систему Європейського Союзу.

Принципи права Європейського Союзу: поняття, класифікація. Цінності Європейського Союзу (ст. 2 Договору про Європейський Союз) як загальні принципи конституційного ладу ЄС та країн-членів.

Класифікація джерел права Європейського Союзу. Джерела первинного права. Установчі документи (договори) Європейського Союзу: поняття і система. Джерела вторинного права. Правові акти Європейського Союзу, їхні юридичні властивості (регламент, директива, рішення, рекомендація, висновок).

Система права Європейського Союзу: основні способи побудови. Галузі та інститути права Європейського Союзу. «Інституційне» і «матеріальне» право Європейського Союзу. Місце комунітарного права в системі права Європейського Союзу.

Література: [1-8, 14, 19, 23-25, 27-30].

Тема 3. Компетенція та сфери діяльності Європейського Союзу.

Правосуб'єктність ЄС. Компетенція Європейського Союзу: структура і зміст. Цілі створення та цілі діяльності Європейського Союзу, спосіб їх закріплення в установчих документах.

Принципи діяльності Європейського Союзу: поняття, юридичне закріплення. Принципи наділення компетенцією, субсидіарності та пропорційності. Інші принципи діяльності ЄС. Повноваження Європейського Союзу та способи їх закріплення в установчих договорах.

Класифікація предметів відання і сфери діяльності Європейського Союзу. Внутрішній ринок ЄС. Економічний і валютний союз. Повноваження Європейського Союзу у сфері міжнародних відносин та особливості їх здійснення.

Сфери політики Європейського Союзу (аграрна, транспортна, екологічна політика та ін.). Загальна імміграційна політика. Шенгенський процес. Сприяння та координація діяльності правоохоронних служб держав-членів. Європол, Євроюст та інші спеціальні установи ЄС у сфері боротьби зі злочинністю. Діяльність ЄС у галузі науки і технологічного розвитку та у сферах допоміжної компетенції (освіта, культура, спорт та ін.). Спільна зовнішня політика та політика безпеки (СЗПБ). Загальна торгова політика ЄС. Антидемпінгова політика ЄС.

Література: [1, 2, 5-8, 12-14, 17, 19, 23-25, 27-30, 35, 36, 42].

Тема 4. Інститути, органи та установи Європейського Союзу

Поняття «інститут», «орган» і «установа» у праві Європейського Союзу. Система інститутів Європейського Союзу.

Рада Європейського Союзу. Місце в системі органів Європейського Союзу. Склад і порядок формування. Внутрішня організація, порядок роботи та прийняття рішень. Функції та повноваження Ради.

Європейська рада. Європейська рада - вищий орган політичної координації у рамках

Союзу. Склад і порядок формування Європейської ради. Функції та повноваження Європейської ради.

Європейський парламент. Місце в системі органів Союзу. Склад. Порядок обрання депутатів. Керівні органи і посадові особи Європарламенту: голова, конференція голів, бюро, квестори та інші Порядок роботи Європарламенту. Способи прийняття рішень. Функції та повноваження Європарламенту. Юридична і політична відповідальність Європарламенту та його членів.

Європейська комісія. Місце в системі органів Союзу. Склад Комісії. Порядок формування Комісії. Правовий статус та повноваження Комісії. Політична відповідальність Комісії.

Суд Європейського Союзу. Судова система Європейського Союзу: загальні принципи побудови. Структура та функції Суду Європейського Союзу. Статут Суду Європейського Союзу. Склад і порядок формування Суду. Організація роботи і прийняття рішень. Юрисдикція Суду.

Контрольні органи ЄС. Система контрольних органів Європейського Союзу, її розвиток на сучасному етапі. Європейська рахункова палата - інститут фінансового контролю ЄС. Склад і порядок формування Рахункової палати. Внутрішня організація. Повноваження Рахункової палати та порядок їх реалізації.

Правовий статус Європейського омбудсмана. Порядок обрання Омбудсмана та припинення його повноважень. Повноваження Омбудсмана.

Спеціалізовані контрольні органи Європейського Союзу.

Література: [14, 15, 19, 20, 22, 23-25, 27-30, 35, 36].

Змістовий модуль 2. Матеріальне право Європейського Союзу

Тема 5. Основи правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі

Становлення концепції прав людини у праві ЄС. Основи правового статусу фізичних та юридичних осіб у Європейському Союзі. Хартія основних прав ЄС 2000 р. Гарантії прав та свобод людини в праві ЄС. Співпраця Ради Європи і Європейського Союзу у сфері захисту прав людини. Приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Література: [14, 19, 23-25, 27-30, 35].

Тема 6. Правовий режим економічної системи ЄС

Поняття «внутрішній ринок» ЄС і його визначення в установчих договорах. Співвідношення термінів «внутрішній», «загальний» і «єдиний» ринок. Основні «свободи» внутрішнього ринку: поняття, сутність, юридичне закріплення.

Принцип вільного пересування товарів: поняття, зміст. Виключення з принципу вільного пересування товарів. Принцип вільного пересування працівників: поняття, зміст. Виключення з принципу вільного руху робочої сили (застереження про публічний порядок, громадської безпеки і здоров'я населення; застереження про державних службовців). Принцип свободи установи. Принцип вільного надання (пересування) послуг: поняття, зміст, обмеження. Принцип вільного пересування капіталів: поняття, зміст, обмеження. Принцип свободи платежів: поняття, зміст, обмеження.

Правові форми координації економічної політики держав-членів. Керівні принципи економічної політики, закріплені в установчих договорах ЄС. Правові основи забезпечення фінансової стабільності держав-членів. Правовий режим єдиної валюти ЄС «євро» і єдиної грошової політики ЄС.

Поняття, мета й завдання політики в галузі конкуренції. Основні загрози для вільної конкуренції. Європейська комісія як основний інститут, відповідальний за проведення антимонопольної політики ЄС: повноваження, взаємодія з національними органами влади, пропозиції щодо реформи. Правила конкуренції ЄС: джерела, категорії, умови застосування. Порушення правил конкуренції державами. Контроль за наданням державної допомоги підприємствам.

Література: [13, 14, 19, 21, 23-25, 27-30, 35, 38].

Тема 7. Правове регулювання окремих сфер суспільних відносин у ЄС

Митне право ЄС. Система та джерела митного права ЄС. Спільний митний тариф ЄС. Види мит Спільного митного тарифу ЄС. Митний статус та походження товарів в ЄС. Визначення митної вартості товарів в ЄС. Митні процедури ЄС.

Право інтелектуальної власності в ЄС. Гармонізація права інтелектуальної власності. Принципи вільного руху товарів і право інтелектуальної власності в ЄС.

Корпоративне право ЄС. Поняття корпоративного права, відмінності регулювання на національному рівні. Гармонізація законодавства держав-членів про юридичних осіб. Основні питання, що регулюються директивами ЄС про господарські товариства і товариства. Створення нових («європейських») юридичних осіб. Регламенти про статус європейського об'єднання із загальною економічною метою, європейського акціонерного товариства та європейського кооперативного товариства.

Банківське право ЄС. Банківська система ЄС: поняття, структура та особливості. Система джерел правового регулювання банківської діяльності в ЄС. Законодавство про банки та банківську діяльність в ЄС. Правове регулювання банківської діяльності в ЄС на сучасному етапі. Правове становище небанківських кредитних організацій.

Шенгенське право - особливий компонент в системі права Європейського Союзу. Причини виникнення Шенгенської права, основні етапи його розвитку. Просторова сфера дії Шенгенського права. Шенгенський простір.

Кримінальне право та процес. Предмет загальної кримінальної політики Європейського Союзу, її основні напрямки. Кримінально-правова кваліфікація злочинних діянь у законодавстві Європейського Союзу. Заходи кримінальної відповідальності та види покарання, що встановлюються в законодавстві Європейського Союзу для фізичних і юридичних осіб. Гармонізація кримінально-процесуального права держав-членів. Нові законопроекти ЄС в галузі кримінально-процесуального права.

Література: [9-12, 14, 16, 18, 19, 23-30, 35, 36, 39-43].

Тема 8. Правове регулювання відносин України з ЄС

Угоди, що регулюють економічне та політичне співробітництво між Європейським Союзом та іншими країнами. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Розвиток відносин між Україною та ЄС: від партнерства і співробітництва – до асоціації. Правові засади і цілі Угоди про асоціацію. «Поглиблена» і «Всеосяжна» зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Імплементация і ефективне застосування Угоди про асоціацію в правовій системі України.

Література: [3, 4, 23-25, 27-30, 31-33, 37].

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ

з дисципліни

«ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

денна форма навчання

Назви теми	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Індивідуальна робота	Тренінг, КПЗ	Самостійна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Інституційне право Європейського Союзу						
Тема 1. Європейський Союз та його правова система: основні етапи еволюції	2	2		1	5	усне опитування, тестування
Тема 2. Право Європейського Союзу: поняття, принципи, джерела, система	2	2	1	2	5	усне опитування, тестування
Тема 3. Компетенція та сфери діяльності Європейського Союзу	4	4			10	усне опитування, тестування
Тема 4. Інститути, органи та установи Європейського Союзу	4	4		2	7	усне опитування, тестування
Змістовий модуль 2. Матеріальне право Європейського Союзу						
Тема 5. Основи правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі	4	4	1	2	5	кейси, усне опитування, тестування
Тема 6. Правовий режим економічної системи ЄС	4	4			10	кейси, усне опитування, тестування
Тема 7. Правове регулювання окремих сфер суспільних відносин у ЄС	4	4			5	кейси, усне опитування, тестування
Тема 8. Правове регулювання відносин України з ЄС	4	4	1	1	6	усне опитування, тестування
Всього	28	28	3	8	53	

заочна форма навчання

Назва теми	Кількість годин			
	Лекції	Прак-тичні	Сам. робота	
Змістовий модуль 1. Інституційне право Європейського Союзу				
Тема 1. Європейський Союз та його правова система: основні етапи еволюції			10	
Тема 2. Право Європейського Союзу: поняття, принципи, джерела, система	2		10	
Тема 3. Компетенція та сфери діяльності Європейського Союзу			20	
Тема 4. Інститути, органи та установи Європейського Союзу	2	2	15	
Змістовий модуль 2. Матеріальне право Європейського Союзу				
Тема 5. Основи правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі			15	
Тема 6 Правовий режим економічної системи ЄС	2		10	
Тема 7. Правове регулювання окремих сфер суспільних відносин у ЄС			10	
Тема 8. Правове регулювання відносин України з ЄС	2	2	18	
Разом	8	4	108	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1. Європейський Союз та його правова система: основні етапи еволюції

Мета: Визначення історичної обумовленості інтеграційного процесу в Європі. З'ясування правової природи Європейського Союзу.

Питання для обговорення:

1. Поняття права Європейського Союзу.
2. Створення Європейських Співтовариств.
3. Створення ЄС.
4. Історія розробки Конституційного Договору Європейського Союзу. Європейський

Конвент.

Контрольні питання

1. Розкрийте особливості взаємодії Європейського Союзу та Ради Європи на сучасному етапі.
2. Проаналізуйте передумови і причини європейської інтеграції.

Практичне заняття 2. Право Європейського Союзу: поняття, принципи, джерела, система

Мета: Засвоїти знання щодо поняття, принципів та джерел права Європейського Союзу.

Питання для обговорення:

1. Принципи права ЄС.
2. Право Європейського Союзу та національне право держав-членів.
3. Класифікація джерел права Європейського Союзу.
4. Система права Європейського Союзу.

Контрольні питання:

1. Проаналізуйте положення Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу:

- охарактеризуйте структуру договорів;
- вкажіть на особливості юридичної техніки, використаної для договорів;
- знайдіть у тексті договорів норми-дефініції, норми-принципи, регулятивні та охоронні норми;
- проаналізуйте та порівняйте перелік принципів діяльності ЄС, викладених у Договорі про ЄС та у Договорі про функціонування ЄС.

2. Окреслити головні засади, цілі, завдання та принципи ЄС на сучасному етапі.

3. Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.

Завдання для письмового виконання:

1. Скласти письмово обґрунтування доцільності (недоцільності) запровадження в ЄС єдиної мови та громадянства.
2. Визначити основні ознаки для відмежування актів вторинного права ЄС (регламент, директива, рішення, висновок).
3. Схематично відобразити джерела права ЄС.
4. Наслідки виходу Великої Британії зі складу ЄС для ЄС і України.

Практичне заняття 3. Компетенція Європейського Союзу

Мета: Засвоєння знань щодо компетенції ЄС.

Питання для обговорення:

1. Правосуб'єктність ЄС.
2. Компетенція Європейського Союзу: структура і зміст.
3. Принципи діяльності Європейського Союзу.

Контрольні питання:

1. Назвіть цілі створення та цілі діяльності Європейського Союзу.
2. Визначте способи закріплення повноважень ЄС у сфері міжнародних відносин.

Завдання для письмового виконання:

Підготувати презентації по основним питанням даної теми.

Практичне заняття 4. Сфери діяльності Європейського Союзу

Мета: Засвоєння знань щодо сфер діяльності ЄС.

Питання для обговорення:

1. Основні напрямки політики ЄС.

- Політика Співтовариства у галузі енергетики.
- Спільна економічна та сільськогосподарська політика ЄС
- Соціальна політика
- Політика в галузі освіти
- Екологічна політика ЄС
- Загальна імміграційна політика
- Спільна зовнішня політика та політика безпеки (СЗПБ)

2.Пріоритетні напрямки співпраці з державами-членами.

Контрольні питання:

1. Назвіть основні цілі енергетичної політики.
2. Охарактеризуйте принципи енергетичної політики.
3. Якими нормативно-правовими актами регулюється енергетична політика?
4. Що виступає механізмом впровадження спільної сільськогосподарської політики?
5. Назвіть основні етапи еволюції спільної сільськогосподарської політики.
6. З якими напрямками політики пов'язана економічна політика?
7. Назвіть основні завдання економічної політики.
8. Дайте визначення терміну “соціальний діалог”.
9. Назвіть основні тенденції розвитку соціальної політики в Європейському Союзі на сучасному етапі.
10. В чому полягає правове підґрунтя процесу утвердження соціальної політики якомога більшого напрямку діяльності ЄС?
11. З чим пов'язуються перспективи формування соціальної політики та соціального діалогу на європейському та світовому рівнях?
12. Назвіть основні складові Болонського процесу.
13. Яке призначення та зміст європейських програм в сфері освіти?
15. Охарактеризуйте основні напрямки екологічної політики.
17. Назвіть етапи формування екологічної політики.

Завдання для письмового виконання

Відобразити схематично або шляхом компонування таблиць основні напрямки політики ЄС, визначивши їх концептуальні положення та цілі, що досягнуто, подальші перспективи.

Практичні заняття 5, 6. Інститути, органи та установи Європейського Союзу

Мета: Вдосконалення та засвоєння знань про інститути та основні органи ЄС.

Питання для обговорення:

1. Поняття інституту ЄС.
2. Правова характеристика основних органів ЄС:
 - Опишіть структуру Європейського парламенту.
 - Як у Європейському парламенті представлена кожна країна ЄС?
 - Які політичні групи представлені в Європейському парламенті?
 - Визначте основні повноваження Європейського парламенту.
 - В яких питаннях Європейський парламент співпрацює з іншими органами Європейського Союзу?
 - Склад та повноваження Європейської Ради.
 - Склад та повноваження Ради ЄС.
 - Які відмінності між компетенціями Ради Європи, Європейської Ради та Ради ЄС?
 - Правий статус та повноваження Європейської комісії.
 - Судова система Європейського Союзу: загальні принципи побудови. Організація роботи і прийняття рішень.
 - Контрольні органи ЄС.

Завдання для письмового виконання

Відобразити схематично, шляхом компонування таблиць, схем, ін. ілюстративного матеріалу інституційну систему ЄС, визначивши порядок формування, склад, повноваження.

Метою виконання схеми «Система інститутів та органів ЄС» є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи, в тому числі шляхом ознайомлення з офіційними веб-порталами ЄС.

Для виконання схеми студенти повинні використовувати першоджерела та інформацію,

викладену на офіційному сайті https://europa.eu/european-union/index_en.

Практичні заняття 7, 8. Основи правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі

Мета: Вдосконалення знань щодо захисту прав людини та громадянина в ЄС.

Питання для обговорення:

1. Становлення концепції прав людини у праві ЄС.
2. Класифікація основних прав та свобод людини і громадянина у ЄС.
3. Хартія основних прав ЄС 2000 р.
4. Гарантії прав і свобод людини в праві ЄС.
5. Співпраця Ради Європи і Європейського Союзу у сфері захисту прав людини.
6. Приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Контрольні питання:

1. Чому в установчих договорах ЄС не закріплено переліку прав і свобод людини?
2. Визначте роль Хартії основних прав ЄС у функціонуванні наднаціональної системи захисту прав людини ЄС.
3. Яку юридичну силу має Хартія основних прав ЄС та у чому її особливості?
4. Яке місце займає Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. у праві ЄС?
5. Які гарантії прав і свобод людини передбачені в праві ЄС?
6. В яких напрямках здійснюється співпраця ЄС та Ради Європи?
7. Якою є мета приєднання ЄС до ЄКПЛ 1950?

Практичні заняття 9, 10. Правовий режим економічної системи ЄС

Мета: Здобути знання про правовий режим економічної системи ЄС.

Питання для обговорення:

1. Поняття та становлення економічної системи ЄС
2. Правовий режим економічної системи ЄС
3. Основні елементи економічної системи ЄС.
4. Сучасний стан економічної системи ЄС: виклики, загрози.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте поняття та значення внутрішнього ринку ЄС.
2. Що означає вільний рух товарів. Вільний рух осіб. Свобода заснування та руху послуг. Вільний рух капіталів та платежів.
3. Визначте основні митні режими.
4. Охарактеризуйте загальний митний тариф: зміст, етапи формування, основні умови застосування.
5. Визначте які правові основи формування економічного і валютного союзу.
6. Визначте поняття «свобода конкуренції» в праві ЄС.
7. Проаналізуйте відповідальність за порушення законодавства ЄС про свободу конкуренції.

Практичні заняття 11, 12. Правове регулювання окремих сфер суспільних відносин у ЄС

Мета: Удосконалити здобуті знання та закріпити нові поняття у правовому регулюванні окремих сфер суспільних відносин у ЄС.

Питання для обговорення:

1. Спільний митний тариф: поняття, зміст, етапи формування, основні умови застосування.
2. Поняття корпоративного права, відмінності регулювання на національному рівні.
3. Банківська система ЄС: поняття, структура та особливості.
4. Правове регулювання банківської діяльності в ЄС на сучасному етапі.
5. Причини виникнення Шенгенської права, основні етапи його розвитку.
6. Предмет загальної кримінальної політики Європейського Союзу, її основні напрями.

Контрольні питання

1. Який порядок стягнення мита існує на зовнішніх кордонах ЄС ?

2. Яка існує номенклатура Єдиного митного тарифу в ЄС ?
3. Як застосовуються правила походження на території ЄС ?
4. Які існують правила не преференційного походження ?
5. Яким чином відбувається оцінювання митної вартості товару на території ЄС ?
4. Як класифікують об'єкти, що підлягають охороні за правом ЄС?
6. Охарактеризуйте особливості охорони та захисту авторського права та суміжних прав в ЄС.
7. Які спеціалізовані установи ЄС відповідальні за формування єдиної політики ЄС в сфері інтелектуальної власності.
7. Охарактеризуйте види джерел корпоративного права Європейського Союзу.
8. Як слід розуміти: «свобода заснування та свобода економічної діяльності»?
9. Які особливості функціонування банківської системи ЄС.
10. Що таке Шенгенська зона?
11. Які основні міжнародні нормативні документи регулюють питання тероризму на території Європи ?
12. Які основні міжнародні нормативні документи регулюють питання екстрадиції на території Європи ?
13. Які злочини відносять до групи злочинів проти державної безпеки за законодавством різних країн Європи ?

Практичні заняття 13, 14. Правове регулювання відносин України з ЄС

Мета: Удосконалити та закріпити знання щодо правового регулювання відносин України з ЄС.

Питання для обговорення:

1. Історичні аспекти формування відносин України з ЄС.
2. Поняття європейської інтеграції та стадії її реалізації.
3. Правове регулювання відносин України з ЄС.
4. Гармонізація законодавства України відповідно до норм права ЄС.
5. Пріоритетні напрямки співпраці.

Контрольні питання

1. Коли відбулось підписання Угоди про співпрацю та партнерство між Україною і Європейським Союзом.
2. Розкрийте ідею розвитку Європейської політики сусідства.
3. Розкрийте негативні сторони Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.
4. Який вплив угоди про асоціацію на політичну, економічну і правову ситуацію в Україні?
5. Які цілі Угоди про асоціацію між ЄС та Україною?
6. Які ключові реформи слід здійснити Україні відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом?
7. Проаналізуйте своє бачення щодо підтримки України ЄС в умовах нинішньої війни.

6. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ) – це вид індивідуальної позааудиторної роботи студента, метою якого є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи. КПЗ – це завершена практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих у процесі лекційних, практичних занять.

КПЗ повинне мати чітку логічно-обумовлену структуру та встановлену форму. Обсяг КПЗ має становити не менше 20 сторінок формату А4.

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферативна частина на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі). Реферат складається на основі декількох джерел (7-10) і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання

Реферат, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Скорочення слів та словосполучень мають відповідати чинним стандартам з бібліотечної та видавничої справи (наприклад: Європейський Союз (ЄС), Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ)).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки, наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг роботи не менше 15 сторінок формату А4.

КПЗ оцінюється за стобальною шкалою і складає 20 % підсумкового бала з дисципліни.

Теоретична складова **Реферативна частина**

1. Первинне і вторинне право Європейського Союзу.
2. Установчий договір Європейського Союзу: структура, зміст, порядок прийняття та внесення змін.
3. Принципи діяльності Європейського Союзу.
4. Інституційний механізм Європейського Союзу.
5. Органи Європейського Союзу: загальна характеристика та класифікація.
6. Правовий статус Ради Європейського Союзу.
7. Правовий статус Європейської комісії.
8. Правовий статус Європейського парламенту.
9. Судова система ЄС.
10. Правовий статус Палати аудиторів.
11. Правовий статус Європейської ради.
12. Допоміжні і консультативні органи Європейського Союзу.
13. Загальна характеристика компетенції Європейського Союзу.
14. Порядок вступу до Європейського Союзу нових держав-членів.
15. Правове регулювання спільного ринку Європейського Співтовариства.
16. Принцип вільного руху товарів у праві ЄС.
17. Принципи вільного руху послуг і свободи заснування у праві ЄС.
18. Принцип вільного руху капіталу і здійснення платежів у праві ЄС.
19. Правові основи економічного і валютного союзу держав-членів ЄС.
20. Порядок введення в обіг єдиної валюти ЄС (євро).
21. Європейське Економічне Співтовариство (ЄЕС): причини створення, правовий статус.
22. Джерела права Європейського Союзу: загальна характеристика.
23. Правові основи спільної зовнішньої політики і політики безпеки Європейського Союзу.
24. Угода про асоціацію України та ЄС.
25. Простір свободи, безпеки та юстиції в межах ЄС.
26. Політика ЄС щодо прикордонного контролю. Візова політика ЄС.
27. Історичні та політичні передумови інтеграційних процесів Україна-ЄС.
28. Охорона комерційної таємниці в ЄС.

29. Захист від недобросовісної конкуренції нормами законодавства ЄС.
30. Митна політика ЄС.
31. Міжнародно-правові аспекти співробітництва Ради Європи з Європейським Союзом.
32. Поняття спільного правового надбання (Acquis Communautaire) і його значення.
33. Поняття та значення гармонізації, уніфікації, адаптації та апроксимації законодавств ЄС.
34. Захист прав та свобод людини у Європейському Союзі.
35. Взаємовідносини України та ЄС на сучасному етапі.
36. Шенгенське право ЄС.
37. Нормативно-правове регулювання інтелектуальної власності в ЄС.
38. Корпоративне право в ЄС.
39. Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.
40. Порядок набуття, статус, політико-правові наслідки громадянства ЄС.
41. Омбудсмен Європейського Союзу.
42. Трудове та соціальне право ЄС.
43. Екологічна політика ЄС.
44. Сільськогосподарська політика ЄС.
45. Система регулювання та функціонування банківської системи в ЄС.
46. Загальна кримінальна політика і законодавство Європейського Союзу в сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом.
47. Податкове право Європейського Союзу. Загальні положення про податкове право ЄС.
48. Міжнародна правосуб'єктність ЄС.
49. Транспортне право і загальна транспортна політика ЄС.
50. Державне регулювання конкуренції в Україні та ЄС.
51. Європейські стандарти в інформаційній сфері.
52. Правове регулювання надання притулку в ЄС.
53. Поділ повноважень між ЄС і державами-членами.
54. Гармонізація та уніфікація правового регулювання промислової власності.
55. Політика ЄС щодо України.

На основі опрацьованого матеріалу сформувати на вибір студента ілюстративний матеріал (залежно від теми роботи: презентація, схеми, таблиці...).

Завдання 2. Практична складова

На підставі обраного рішення з практики Європейського суду Справедливості провести правовий аналіз, визначити структурні елементи рішення, норми права, що порушуються, правову позицію Суду.

7. Самостійна робота

Самостійна робота є основним способом засвоєння студентами навчального матеріалу в позааудиторний час без участі викладача. Обсяг і зміст самостійної роботи визначається робочою програмою та робочим планом у межах установленого обсягу годин із навчальної дисципліни, методичними вказівками викладача. Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів: конспектами лекцій викладача, підручниками, навчальними та методичними посібниками, монографічною літературою і періодикою, а також засобами самоконтролю (тестами, ситуаційними завданнями).

№ п/п	Тематика та зміст самостійної роботи	Форма представлення
	Опрацювання лекційного матеріалу, законодавчих нормативних актів, навчальної літератури, спеціальних джерел інформації	
1.	Історія розробки конституційного договору Європейського Союзу.	Підготовка тез, доповідей, есе, кейсів з проблемних питань
2.	Цінності Європейського Союзу та їх юридичне значення	
3.	Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів.	
4.	«Acquis» Європейського Союзу.	
5.	Компетенція та сфери діяльності Європейського Союзу	
6.	Зовнішня й безпекова політики Європейського Союзу.	
7.	Основні інститути ЄС.	
8.	Консультативні, фінансові та міжінституційні органи ЄС.	
9.	Захист прав людини в Європейському Союзі.	
10.	Взаємодія права Європейського Союзу та права Ради Європи у сфері захисту прав людини.	
11.	Правовий режим економічної системи ЄС.	
12.	Свобода руху капіталу в ЄС.	
13.	Правове регулювання окремих сфер суспільних відносин у ЄС.	
14.	Право інтелектуальної власності в ЄС.	
15.	Правове регулювання відносин України з ЄС. Виконання угоди про Асоціацію.	
16.	Гармонізація законодавства України із законодавством ЄС.	

8. Організація і проведення тренінгу

Трєнінг (англ. *training*) — це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі. Тренування (від англ. *to train* — виховувати, навчати) — комплекс вправ для тренування в чому-небудь. Тренування — система підготовки організму людини з метою пристосування його до підвищених вимог і складних умов роботи й життя.

Порядок проведення тренінгу

1. **Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.
2. **Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Можлива наявність роздаткового матеріалу у вигляді таблиць, бланків документів.
3. **Практична частина** реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.
4. **Підведення підсумків.** Обговорюються результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Тематика тренінгу:

1. Правовий аналіз Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Співтовариством.
2. Правова характеристика судових рішень Європейського Суду Справедливості.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Право Європейського Союзу» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

(%)				
Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4	
20%	20%	20%	40%	Разом 100%
1. Опитування під час занять (Тема 1-4 по 10 балів)) = 40 балів. 2. Письмова робота = 60 балів.	1. Опитування під час занять (Тема 5-8 по 10 балів) = 40 балів. 2. Письмова робота = 60 балів.	1. Активна участь у тренінгах = 20 балів. 2. Написання КППЗ, на основі сформованих індивідуальних завдань = 50 балів. 3. Захист КППЗ = 30 балів.	1. Тестові завдання (10 тестів по 2 бали за один) – макс. 20 балів. 2. Теоретичне запитання – макс. 30 балів. 3. Практичне завдання – макс. 50 балів.	

Шкала оцінювання

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№п/п	Найменування	№ теми
2.	Мультимедійний проектор	1-8
3.	Система <i>moodle.wnu.edu.ua</i>	1-8
4.	Кейсові завдання з дисципліни	1-8
5.	Використання Інтернет-ресурсів: 1. www.rada.gov.ua – Офіційний сайт Верховної Ради України. 2. www.kmu.gov.ua – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. 3. www.minjust.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства юстиції України. 4. www.court.gov.ua – Офіційний портал Судової влади України. 5. ww.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського.	1-8

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

I. Нормативні акти

1. Договір про Європейський Союз та про функціонування Європейського Союзу (консолідована версія) (2010/С 83/01) від 30.03.2010 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU10267.html
2. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25.03.1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017 7. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029
3. Закон України «Про ратифікацію Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16/09/2014 року // Відомості Верховної Ради України. 2014. №40. с. 2843.
4. Ніщський договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів (2001/С80/01) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_261#Text
5. Agreement on the European Economic Area. URL: <http://www.efta.int/media/documents/legal-texts/eea/the-eeaagreement/Main%20Text%20of%20the%20Agreement/EEAagreement.pdf> 9.
6. Association Agreement between European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf
7. Treaty of Lisbon. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>
8. Vienna Convention on Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations. URL: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=xxiii-3&chapter=23&lang=en

II. Рекомендована література

9. Анакіна Т. М., Чорнозуб Л. В., ГАРМОНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 1. 2022/ С. 160-165.
10. Баулін Ю. В. Європеїзація Загальної частини проекту КК України. Кримінальне право в умовах глобалізації суспільних процесів: традиції та новації : матеріали міжнар. наук. практи. круглого столу, м. Харків, 15 трав. 2020 р. / [редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), Л. М. Демидова (заст. голов. ред.), А. П. Гетьман та ін.]. Харків : Право, 2020. С. 45-50.
11. Бондаренко-Зелінська Надія, Черняк Олена, Зайцева-Калаур Інна, АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ЗА УЧАСТЮ СПОЖИВАЧА В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ПРАВОВИЙ ДОСВІД. *Art and Science*. 2021, Vol. 6. P. 25-43.
12. Бондаренко-Зелінська Надія, Зайцева-Калаур Інна, Зелінський Андрій, ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЗА ЗАКОНОДАСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЄС. *Art and Science*. 2021, Vol. 5. P. 29-49.
13. Валух А. М. Адаптація законодавства щодо формування державної стратегії розвитку природного капіталу України відповідно до вимог Європейського Союзу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 5. С. 67–72.
14. Дахно І.І. *Право Європейського Союзу: навч. посіб.* К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
15. *Інституційна система ЄС : навч. посіб.* / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 220 с.
16. Зайцева-Калаур Інна, Венгер Олена *Окремі питання гармонізації законодавства України та законодавства ЄС щодо охорони та захисту комерційної таємниці The VII th International scientific and practical conference «Topical issues of science and practice» November 02-06, 2020 London, Great Britain 2020. 781 p*

17. Зайцева-Калаур І. В., Онищук І. О. Зовнішня політика і політика безпеки ЄС у контексті повномасштабного військового вторгнення російської федерації в Україну. Російсько-українська війна: право, безпека, світ [Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 29-30 квітня 2022 р.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С.303-307.
18. Зайцева-Калаур І. В., Ціцюра О.І. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрямки та шляхи до сталого розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції. 28-29 жовтня 2022 р. м. Київ.
19. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
20. Комарова Т. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практика тлумачення права ЄС: монографія. Харків: Право, 2018. 528 с.
21. Кузник Б. Я., Свічкарь В. А. Особливості митного регулювання в країнах Європейського Союзу. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/index.php/Downloads/pdf/3_2018/pdf/1_2022/91.pdf?op=1&z=6221
22. Михалчич В.М. Ознаки правового статусу Європейського центрального банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. № 54. С. 224 - 226.
23. Муравйов В.І., Мушак Н.Б., Волошин Ю.О. Право Європейського Союзу. Академічний курс. Фенікс, 2021. 440 с.
24. Основи права Європейського Союзу: підручник / Т. М. Анакіна, 0-75 О. А. Гавриленко, Ф. Крістані та ін.; за заг. ред. Т. Л. Сироїд; [координатор проекту А. О. Червяцова]; Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків: Право, 2018. 456 с.
25. Основи права Європейського Союзу : підручник / За заг. ред. Т.Л. Сироїд; [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.М. Вихрист та ін.]. Харків : Право, 2020. 590 с.
26. О.І. Вівчар, І.В. Зайцева-Калаур, М.Ф. Зяйлик Нормативно-правові аспекти міжнародного співробітництва: безпекознавчі контексти. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. № 2. С. 119–124.
27. Право Європейського Союзу: основи теорії: підручник / за заг.ред. І.В. Яковюка. Харків: Право, 2019. 360 с.
28. Право Європейського Союзу: підручник / Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків: Право, 2019. 442 с.
29. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.]; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 10-те, змінене і допов. Харків : Право, 2021. 484 с.
30. Право ЄС : устрій та правопорядок / С.М. Задорожна, Н.В. Кирилюк, А.З. Маник; за заг. ред. С.М. Задорожної. Чернівці, Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2021. 232 с.
31. РІЧНИЙ ЗВІТ ПРО ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ЗА 2021 РІК URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/euua_report_2021_ukr-2.pdf
32. Річний звіт про ситуацію у сфері надання притулку в Європейському Союзі© Агентство Європейського Союзу з питань надання притулку (EUAA, European Union Agency for Asylum), 2022 https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-06/2022_Asyllum_Report_Executive_Summary_UK.pdf
33. Смирнова К. В. Асоціація між Європейським Союзом та третіми країнами: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2021. 239 с.
34. The European Union: What it is and what it does. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. 60 p.

35. Craig, Paul; De Burca, Grainne *Eu Law: Text, Cases, and Materials.* – Oxford Univ Pr (7-ed) 2020, 1219 p.
36. Elspeth Berry, Matthew J. Homewood, and Barbara Bogusz *Complete EU Law: Text, Cases, and Materials.* – Oxford University Press; 4th edition, 2019, 760 p.
37. First stage of EU-Ukraine Action Plan on Visa Liberalization could be finished before Vilnius summit – Tombinski. Tag Archives: EU-Ukraine Association Agreement. URL: <http://www.modernukraine.eu/tag/forum-klyuyev-european-integration-course-does-not-stop-2/>
38. Christopher Vajda; *The EU and Beyond: Dispute Resolution in International Economic Agreements*, *European Journal of International Law*, Volume 29, Issue 1,8 May 2018, Pages 205-224
39. 1. Satzger H. *Harmonisation of Criminal Sanctions in the European Union – A New Approach.* EUCRIM. Issue 2/2019. URL: <https://eucrim.eu/articles/harmonisation-criminal-sanctions-european-union-new-approach/>
40. Schroeder W. *Limits to European Harmonisation of Criminal Law.* EUCRIM. Issue 2/2020. URL: <https://eucrim.eu/articles/limits-european-harmonisation-criminal-law>
41. Council conclusions setting the EU priorities for the fight against serious and organised crime for EMPACT 2022-2025 of 26.05.2021. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/05/26/fight-againstorganised-crime-council-sets-out-10-priorities-for-the-next-4-years/>
42. Csonka P., Landwehr O. *10 Years after Lisbon – How “Lisbonised” is the Substantive Criminal Law in the EU?* EUCRIM. Issue 4/2019. URL: <https://eucrim.eu/articles/10-years-after-lisbon-how-lisbonised-is-the-substantivecriminal-law-in-the-eu/>
43. *A more inclusive and protective Europe: extending the list of EU crimes to hate speech and hate crime: Communication from the Commission to the European Parliament and the Council of 09.12.2021.* URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/1_1_178542_comm_eu_crimes_en.pdf
41. Inna Zaitseva-Kalaur, Olha Zyhrii,. *Features of the formation and implementation of environmental policy institutions of European cooperation: a challenge for the EU and Ukraine.* *OER Osteuropa Recht.* Jahrgang 4. 69 (2022). Seite 261-271. <https://www.oer.nomos.de>

Інформаційні ресурси

1. europa.eu. – офіційна WEB-сторінка Європейського Союзу (у т.ч. сайти органів Союзу та інтернет-бази законодавства і судової практики ЄС).
2. ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu - Представництво України при Європейському Союзі
3. www.coe.int – офіційна інтернет-сторінка Ради Європи.
4. www.era.int – Академія європейського права (м. Трір).
5. www.eur-lex.europa.eu – база даних права ЄС EUR-lex.
6. www.iue.int – Європейський університет (м. Флоренція).
7. http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm - Представництво ЄС в Україні
8. http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=223232893&cat_id=223222962 – урядовий портал. Європейська інтеграція.
9. www.europa.eu.int – офіційний сайт Європейського Союзу
10. www.delukr.ces.eu.int – сайт представництва ЄС в Україні
11. www.parliament.org.ua – сайт новин європейського парламенту в Україні
12. www.euro-ombudsman.eu.int – сайт європейського уповноваженого з прав людини.